

Rättsfallssamlingen

Mål C-346/23

Banco Santander SA
mot

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge

(begäran om förhandsavgörande från Tribunal Supremo)

Domstolens dom (fjärde avdelningen) av den 16 januari 2025

”Begäran om förhandsavgörande – Marknader för finansiella instrument –
Direktiv 2004/39/EG – Artikel 52.2 – Talan som väcks i konsumenters intresse –
Konsumentorganisationer som har ett legitimt intresse av att skydda konsumenterna. – Rätt att
föra talan vid domstol för att försvara medlemmarnas individuella intressen – Talerätten förloras
då investeringar gjorts i finansiella tjänster med ett stort ekonomiskt värde – Befrielse från
skyldigheten att betala domstolsavgifter och ersätta motpartens rättegångskostnader –
Processuell autonomi – Effektivitetsprincipen”

1. *Etableringsfrihet – Frihet att tillhandahålla tjänster – Marknader för finansiella instrument – Direktiv 2004/39 – Talan som väcks i konsumenters intresse – Konsumenternas intresse – Begrepp – En grupp konsumenters individuella intressen – Omfattas (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39, artikel 52.2)*

(se punkterna 46–48)

2. *Etableringsfrihet – Frihet att tillhandahålla tjänster – Marknader för finansiella instrument – Direktiv 2004/39 – Talan som väcks i konsumenters intresse – Konsumentorganisationer som försvarar en grupp medlemmars individuella intressen – Talerätt – Begränsningar av denna talerätt utifrån de försvarade investerarnas ekonomiska styrka och typen av finansiella produkter som nämnda medlemmar har investerat i – Otillåtet – Rättshjälp nekas denna organisation på grund av de försvarade investerarnas ekonomiska styrka och typen av finansiella produkter som nämnda investeringar gjorts i – Tillåtet – Villkor (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39, artikel 52.2)*

(se punkterna 49, 50, 55–57, 61 och 63 samt domslutet)

Resumé

I ett mål gällande giltigheten av avtal om köp av finansiella produkter som ingåtts av investerare-konsumenter som försvaras av en konsumentorganisation slår domstolen fast att en sådan konsumentorganisationens rätt att föra talan vid domstol för att försvara en grupp medlemmars individuella intressen inte får underställas begränsningar gällande medlemmarnas ekonomiska styrka eller typen av finansiella produkter som nämnda medlemmar har investerat i. Sådana kriterier får emellertid beaktas för att avgöra om dessa organisationer ska ha rätt till rättshjälp.

Två fysiska personer hade ingått avtal om köp av finansiella produkter med Banco Banif, numera Banco Santander. I egenskap av företrädare för dessa två fysiska personer väckte Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales - Auge (Föreningen för konsumenter och användare av allmänna tjänster) (nedan kallad Auge) talan mot banken och yrkade att ovannämnda avtal om köp av finansiella produkter skulle ogiltigförklaras på grund av bristande samtycke.

Sedan talan vunnit framgång både i första och i andra instans, ingav den ovannämnda banken en ansökan om domvilla under åberopande av rättegångsfel jämte ett överklagande av domen från andra instans till Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien), som är hänskjutande domstol. Till stöd härför har banken gjort gällande att Auge saknar rätt att föra talan vid domstol för sina medlemmars räkning, eftersom de produkter som avtalen avsåg inte är produkter som används dagligen och i stor omfattning, utan snarare är spekulativa finansiella produkter med högt ekonomiskt värde. Den väckta talan kan därför inte anses gälla konsumentskydd enligt nationell rätt.

Enligt nationell rättspraxis har konsumentorganisationer nekats talerätt när talan rört investeringar i spekulativa finansiella produkter med högt ekonomiskt värde då de inte utgör produkter som används dagligen, allmänt och i stor omfattning. Enligt den hänskjutande domstolen skulle en sådan nekad talerätt i detta fall undvika att konsumentorganisationers särskilda rätt att föra talan används av ekonomiskt starka investerare i bedrägligt syfte eller på ett oskäligt sätt för att komma i åtnjutande av den rätt till rättshjälp som nationell rätt tillerkänner dessa organisationer.

Det är mot denna bakgrund som den nämnda domstolen undrar om artikel 52.2 i direktiv 2004/39¹ utgör hinder för en nationell rättspraxis enligt vilken konsumentorganisationers rätt att föra talan vid domstol för att försvara en av dessa investerare-konsumenters intressen underställs begränsningar gällande medlemmens ekonomiska styrka, investeringarnas ekonomiska värde, typ och komplexitet.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (EUT L 145, 2004, s. 1).

Domstolens bedömning

Domstolen erinrar inledningsvis om att en "icke-professionell kund" i den mening som avses i artikel 4.1 led 12 i direktiv 2004/39 kan kvalificeras som "konsument" om personen i fråga handlar utanför varje form av affärsverksamhet.² Det framgår vidare av skäl 14 i direktiv 2020/1828³ att en "icke-professionell kund" utgör en konsument och av skäl 13 i samma direktiv att detta, utöver allmän konsumenträtt, omfattar områden såsom området för finansiella tjänster.

Domstolen preciserar därefter att medlemsstaterna får ge konsumentorganisationer rätt att föra talan för att skydda en grupp medlemmars individuella intressen.

För att komma fram till denna slutsats påpekar domstolen att artikel 52.2 i direktiv 2004/39 hänvisar till "konsumenter" i plural. Användningen av pluralformen indikerar visserligen att den talan som en konsumentorganisation väcker vid domstol ska avse en grupp av konsumenter och deras intressen. Bestämmelsen preciserar emellertid inte om en sådan grupptalan som en konsumentorganisation väcker kräver att tvisteföremålet ska vara begränsat till att försvara konsumenternas allmänna intressen eller att talan tvärtom även kan avse flera konsumenters individuella intressen. I den mån bestämmelsen hänvisar till medlemsstaternas nationella lagstiftning såväl vad gäller fastställande av de organ som får företräda konsumenternas intressen som vilka processuella regler som gäller för hur detta företrädande i praktiken ska ske står det medlemsstaterna fritt att fastställa om det är individuella eller kollektiva intressen som konsumentskyddsorgan får försvara.

När en medlemsstat har gett konsumentorganisationer rätt att föra talan vid domstol för att försvara en grupp medlemmars individuella intressen, så får denna talerätt emellertid inte reserveras för en viss kategori av konsumenter som identifieras utifrån deras ekonomiska styrka och de finansiella instrument som de investerat i. I artikel 52.2 i direktiv 2004/39 föreskrivs nämligen en rätt att föra talan i alla konsumenter/investerares intresse utan att någon åtskillnad får göras i detta avseende.

Varken denna bestämmelse eller någon annan unionsrättslig reglering föreskriver däremot något krav på att rättshjälp ska beviljas för konsumentorganisationer som väcker talan i konsumenternas intresse. Varje medlemsstat ska således – enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi – föreskriva sina egna regler om rättshjälp. Dessa bestämmelser får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som reglerar liknande nationella situationer (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen). De domstolsavgifter som en organisation är skyldig att betala om den inte åtnjuter rättshjälp får inte vara oöverstigliga och medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva den rätt att föra talan som föreskrivs i artikel 52.2 i direktiv 2004/39.

² Se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 oktober 2019, Petruchová (C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 76).

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 av den 25 november 2020 om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen och om upphävande av direktiv 2009/22/EG (EUT L 409, 2020, s. 1). Bilaga I till detta direktiv hänvisar till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU (EUT L 173, 2014, s. 349) som upphävt och ersatt direktiv 2004/39, och vars artikel 74.2 – som avser rätten att föra talan i konsumenternas intresse – motsvarar artikel 52.2 i direktiv 2004/39. Dessa två artiklar har i stort sett identisk lydelse.